

Савченко Яків Григорович

Біографія і творчість

Один із перших літературних символістів Яків Савченко народився 2 квітня 1890 р. в с. Жабки Лохвицького району на Полтавщині в сім'ї селян-ремісників. Вчився в реальній школі, але не закінчив її. Навчався в Київському університеті, але ж знову не довчився. Певний час учителював в селах на Сумщині, опісля – повністю віддався літературній праці. В 1913 р. у львівському журналі "Ілюстрована Україна" вийшов перший друкований твір Савченка.

Напередодні революції Яків Савченко опинився в Житомирі, де мешкав десь до початку 20-х років.

Відомо, що поет співпрацював з газетою "Громадянин", яка видавалась в Житомирі з травня 1917 по 1918 рік. Це була чи не єдина на той час волинська газета, що виходила українською мовою. З "Громадянином" мали тісні зв'язки Василь Кравченко, Людмила Волошка, Вероніка Морозівна, Петро Антонович та інші прогресивні літератори, науковці, громадські діячі Волині. "Громадянин" відстоював право української нації на свою мову, вів боротьбу проти зневажання української культури. Все це відобразилось у його творчості. Яків Савченко також добре знався з групою молодих літераторів та творчої інтелігенції, що на той час відігравала помітну роль в мистецькому житті Житомира. У другій половині 1917 р. зусиллями Я. Савченка, К. Поліщука, А. Павлюка, Й. Заранчука мав вийти альманах "Стерні". На жаль, видання його залишилось нездійсненим.

В 1919 р. волинська "Просвіта" видала першу книжку Якова Савченка "Поезії". В Житомирі ж через 3 роки було видано і другу збірку віршів "Земля".

У першій збірці молодий поет-символіст не виходить за межі мотивів і манери письма, притаманних пізньому українському символізму з домінуючими в ньому ознаками: песимізмом, розчаруванням, містичними абстракціями. Зате друга знаменувала різкий відхід від символізму й переорієнтацію на творчість, усіма своїми ознаками пов'язану з конкретикою тієї доби і з утвердженням "пролетарського мистецтва". Далі, пройшовши через нетривале захоплення ідеями футуристів, Я. Савченко полишає поезію і переходить до діяльності критика й літературознавця.

У загалом доброзичливій рецензії на першу збірку Микола Зеров пояснював мотиви зневіри в простому наслідуванні російських символістів. Проте як би не було, український символізм не вилився в просте наслідування європейських та російських зразків, а став свого часу своєрідним літературним явищем. У творчих пошуках виявилися прагнення збагатити літературу новими формами, бажаннями внести в естетику красного письменства своє слово і врешті – намагання писати так, як ніхто раніше не писав. Мінорні мотиви, уникання злободенності – все це було виявом настроїв частини інтелігенції в період першої світової війни. А запізнілий прихід в літературу цієї течії пояснюється несприятливими умовами друку, пов'язаними із

забороною в 1914 р. майже всіх українських видань.

Отож розквіт українського символізму припадає аж на 1918 рік. У цей час виникає революційна символіка і саме нею позначено другу збірку Савченка "Земля" (1921р.) з мажорним настроєм, піднесеністю, революційною тематикою; бунтарством і космізмом. У новій збірці поет, залишаючись символістом, вже наближався до панфутуризму. В подальшому поети-символісти, як писав критик Ф. Якубовський, "продовжували і довели до цілковитого самозаперечення стару лінію розвитку модернізму, не підмінюючи цієї лінії істотно новими шуканнями або зовсім відмінними від модернізму способами творчості. В цих умовах Я. Савченко, не знайшовши інших шляхів у поезії, зайнявся літературно-критичною діяльністю. Він виявився здібним, активним критиком і все ж, аналізуючи його поетичний доробок із позицій сьогодення, можемо констатувати, що кращі поезії Савченка і нині будять поетичну уяву, в той час як його критичні роботи мають хіба що тільки історико-літературне значення: "Проти реставрації греко-римського мистецтва" (1927 р.), "Азіатський апокаліпсис" (1926 р.), "Поети й белетристи" (1927), "Народження українського радянського кіно" (1930р.) та інші.

У вересні 1937 р. за постановою військового прокурора КВО Яків Савченко був заарештований у себе на квартирі. Йому було пред'явлено звинувачення в тому, що він є учасником антирадянської націоналістичної організації і за завданням цієї організації проводив проти Радянської влади шпигунську, шкідницьку і терористичну діяльність.

Життєвий шлях Я. Савченка обірвався на Соловках в 1937 р. Реабілітований посмертно.